

Unjárgga Gielda / Nesseby kommune

Et sjøsamisk bolystsamfunn

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2032

Veiviser

Formålet med kommuneplanens samfunnsdel	3
Historien vår tar vi med oss.....	4
Hva mener vi med «et sjøsamisk bolystsamfunn»?	5
Vår felles bærekraft	6
Ansvar og utfordringer	7
Hovedmål og satsinger for 2021-2032	8
Satsingsområde 1: Šillju.....	9
Satsingsområde 2: Barn, ungdom og foreldre	11
Satsingsområde 3: Gode liv – bolyst for alle.....	14
Satsingsområde 4: Folkehelse	16
Satsingsområde 5: Næringsutvikling.....	18
Satsingsområde 6: En trygg og god bolig for alle.....	21
Andre tema	23
Bærekraft for omverdenen	25
Arealstrategier	27
Slik ble samfunnsdelen til.....	29
Dokumenter for oppfølging av planen.....	30

Formålet med kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er Nessebysamfunnets overordnede og helhetlige plan. Den inneholder målsettinger og innsatsområder for de neste tolv årene. De strategiske valgene i denne planen skal bidra til en *bærekraftig utvikling*, både for samfunnsutviklingen og for kommunen som organisasjon. Vi skal

bli mer *attraktive* som bo- og næringskommune. Samfunnsdelen er tilpasset statlige og regionale planer, samt FNs bærekraftsmål. For første gang; kommunestyret i Nesseby kommune har vedtatt en plan for hvordan vi kan bidra til at jorden blir et bedre sted – for alle.

FNs bærekraftsmål. Kilde: Forente nasjoner.

Kommuneplanens samfunnsdel bidrar til at økonomiplan og årsbudsjett kan forberedes og vedtas på en mer helhetlig og systematisk måte. Kommunestyrets langsiktige styring blir tydeligere fordi vi får ett sammenhengende planverk, med denne planen som den overordnede. Det blir enklere å se sammenhengen mellom

alle politiske vedtak. I tillegg blir det enklere for administrasjonen å gjennomføre kommunestyrets vedtak. Til sist; vi kan søke om flere virkemidler med planen som bakgrunn.

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2032 utgis på norsk og samisk.

Historien vår tar vi med oss

Unjárgga Gielda / Nesseby kommunes framtid må bygges med rot i lokalsamfunnets historie.

De verst tenkelige hendelser og brytninger mellom folkeslag og myndigheter påvirker enda innbyggerne våre. Under andre verdenskrig ble befolkningen tvangsevakuert. Nesten alt av hus og infrastruktur ble brent og ødelagt av okkupasjonsmakten. Etter krigen havnet enkelt-personer i Nesseby og omegn uforvarende i gnisningsflaten mellom stormaktene, og i norske myndigheters søkelys. De deltok på alliert side sammen med russiske styrker og ble deretter mistenkeliggjort.

Fornorskningspolitikken fratok store deler av befolkningen deres eget språk og kultur. Å være samisk eller kvensk var mindreverdig. Identitetene våre, kulturen og hele livsførselen ble satt i spill - og tapte. Både sjøsamer, kvener og reindriftssamer fikk unngjelde. Vi hadde et unikt mangfold i lokalsamfunnet. Vi var stolte av og levde godt med mangfoldet, men det var uønsket hos myndighetene. Overgrepene gjelder folk som lever i dag, og de har påvirket etterfølgende generasjoner.

De dramatiske hendelsene og fornorskningspolitikken rammet en

befolkning som levde på et virkelig bærekraftig vis. Stor grad av selvhushold, god utnyttelse av lokale materialer og råvarer, og ikke minst nøysomhet, preget livet i Nesseby.

Kombinasjonsbruk og samarbeid gjorde at man levde godt, nært på naturen og uten å stille altfor store krav om høyere levestandard. Etter andre verdenskrig ble næringsstrukturen endret.

Pengeøkonomien gjorde seg mer gjeldende i etterkrigstida, noe som endret folks daglige liv gradvis. Arbeidstakerne skulle ha mer utdanning og spesialiseres, og næringslivet ble mer industrialisert. Hundrevis av arbeidsplasser forsvant når en liten gård, sjark, sesongarbeid i andre næringer og høsting av naturen ikke lengre var godt nok til å leve av.

I etterkrigsårene har levekårene blitt gradvis bedre. Godt lønnet arbeid, mer utdanning og bedre offentlig helsetilbud har vokst fram både nasjonalt og lokalt. Vi har oppnådd aksept for samisk og kvensk språk og kultur. Vi har høy trivsel og lavt konfliktnivå. Samhold og tradisjoner for samarbeid har gjort at vi nå topper bolyststatistikken i Norge. Nå staker vi ut kursen for å bli et enda bedre samfunn for alle innbyggerne våre. Et samfunn uten hets og diskriminering.

Ikke snakk samisk – snakk menneskespråk!

Lærer til en samisk jente, født i 1980

Hva mener vi med «et sjøsamisk bolystsamfunn»?

Det sjøsamiske er fellesnevneren vår. Nesseby skal utvikle seg til et attraktivt sted å flytte til og bli boende i. Det sjøsamiske skal ha til grunn for en slik framtidsutvikling.

Varangerfjorden og havområdene utenfor har alltid vært et fellesskap. Historisk tok både kvener, reindriftssamer og nordmenn til fjorden og fiskeriene, sammen med sjøsamene. Sjøen var, og er fortsatt, en felles arena for matauk, næring, handel og transport. Den påvirket alle som levde og virket her.

Sjøsamene levde i et bredt samkvem og samarbeidet med andre folk om det meste. Folkegruppene er etter hvert godt blandet. De fleste av oss som bor her, har forfedre fra to eller flere etniske grupper. Det sjøsamiske er det som er nærmest oss alle.

Den sjøsamiske identiteten er særegen og verdt å ta vare på. Den er nært knyttet til

kombinasjonsnæring og naturalhushold. Vi har våre egne tradisjoner innen mat, og vi er naturlig gjestfrie. Det er en god identitet, ikke minst for oss som gjerne mottar turister og andre tilreisende.

Varanger samisk er unikt for Nesseby og må sikres for fremtiden gjennom videreføring til barna våre. Kommunen har fostret Isak Sabasenteret for å bevare samisk språk.

Drakt, duodji og musikk med rot i de sjøsamiske tradisjonene våre har en voksende plass i samfunnet. Også immaterielle kulturverdier som joik, sosiale skikker, ritualer og kunnskap og ferdigheter er viktige for oss.

Varanger samiske museum er et godt sted for å reflektere over oss selv, og hvordan sjøsamere har levd i pakt med naturen, omverdenen og hverandre. Og, vi er fortsatt helt avhengige av hverandre, for å skape gode liv.

FNs bærekraftsmål 10 Mindre ulikhet delmål 2, om å sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status.

Kilde: Forente nasjoner.

Vår felles bærekraft

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Målene ivaretar både økonomisk, sosial og miljømessige forhold fordi det er helheten

som gir bærekraft. Som kommune og innbyggere i et særdeles rikt land, kan vi ta andre hensyn enn egne økonomiske fordeler. Vi bryr oss også om naturen, og om hvordan alle mennesker i alle land egentlig har det.

FNs bærekraftsmål på samisk. Kilde/oversettelse: Sametinget.

Nesseby kommune har utredet hvordan vi skal forholde oss til bærekraftsmålene, og hvordan disse skal brukes og synliggjøres i denne planen. Utgangspunktet var FNs beskrivelse av målene og de 169 delmålene som er knyttet til dem. De 17

bærekraftsmålene er godt synlige i denne planen. Målene er nøye valgt ut og representerer de langsiktige effektene som vi skal oppnå med innholdet i kapitlene de vises i.

Ansvar og utfordringer

Det er et stort ansvar å ta vare på de eldste på grunn av historien vår. Vonde opplevelser sitter igjen hos noen – de fortjener en god alderdom. Mange har slitt med følelsen av mindreverd fordi deres opprinnelige språk og kultur skulle undertrykkes, og i verste fall fjernes helt. De vonde følelsene har vært arvelige. De har ikke vært et godt utgangspunkt for enkelte nessebyværingene når de skulle begynne på skole, og deretter delta i et arbeidsliv på andre kulturers premisser.

Nesseby kommune tar ansvar for å gjenreise det samiske i samfunnet vårt. Det skal vi gjøre i en tid hvor hets og diskriminering fortsatt er et samfunnsproblem. Deler av det sjøsamiske, herunder språket varangersamisk, er utryddingstruet.

Det kreves kunnskap og ressurser å gjenreise kultur og bygge ny stolthet. Arbeidet med å ta tilbake identiteten, er god lindring for de som har sett at det gikk andre veien for bare noen tiår siden.

Kommunens største utfordringer er listet nedenfor. Forholdene utgjør et overordnet bakteppe for utviklingen av målstrukturen i denne planen:

- Liten befolkningsstørrelse, med følgekonsekvenser for rekruttering, stedsutvikling og næringsutvikling.
- Næringslivet er lite og sårbart, og med stor konkurranse om kunder og kompetanse fra nærliggende sentra.
- Boligmassen er ikke tilpasset innbyggernes framtidens behov.

- Kravet til de kommunale tjenestene, herunder alminnelig modernisering, digitalisering, kunnskapsbehov og innovasjonsevne, øker.

Ingen av disse utfordringene kan løses på kort sikt. Alle krever langsiktig innsats. Hvis vi mislykkes med en av dem, kan dette spille over på de andre. En passiv tilnærming til utfordringsbildet kan på sikt få følger for kommunens selvstendighet.

Hovedmål og satsinger for 2021-2032

Hovedmålene for planperioden 2021 – 2032 i prioritets rekkefølge:

- Styrke og modernisere de kommunale tjenestene.
- Øke sysselsettingen lokalt, samt bidra til kommunal og regional vekst.
- Videreutvikling av den sjøsamiske identiteten og lokalsamfunnets egenart.

Alle hovedmålene bygger opp under ønsket om ytterligere styrket bolyst og tilflytting. Tilrettelegging for unge mennesker står sentralt. Tallfestede målsettinger (2032):

- 1000 innbyggere.
- Antall sysselsatte øker til 500.
- 100 nye boliger.

De kommunale tjenestene er et forbedringsområde. Innbyggerne fortjener at vi gjør det beste oppnåelige for alle, og at vi evner å samhandle på tvers av virksomheter. Gode tjenester er en bærebjelke i et lokalsamfunn, og spesielt her hvor næringslivet er av begrenset størrelse. Tjenestene må tilpasses den

demografiske utviklingen. Vi må arbeide mer strategisk, helhetlig og planmessig med utviklingen av tjenestene våre.

Næringsaktiviteten og tilførsel av mer aktivitet til kommunen er et premiss for vekst. Samfunnets størrelse, kvalitet og bærekraft følger i noen grad næringsutviklingen og sysselsettingen. Vi legger til grunn at vi kan oppnå mest i de næringene og bransjene vi allerede har et godt fotfeste i, og god kompetanse innen.

Den sjøsamiske identitetsutviklingen skal løftes til et nytt nivå og mer tydelig for omverdenen utenfor kommunen. Vi skal bruke lokal kultur og identitet i næringsutviklingen. Dette skal skje gjennom økt synlighet, kunnskapsspredning og en forsterket beskyttelse og utvikling av samisk språk, tradisjoner og kultur. Den sjøsamiske identiteten vår skal i enda større grad påvirke stedsutviklingen enn i dag. Isak Saba senteret og Varanger Samiske Museum forblir viktige ressurser i denne satsingen.

Hovedmålene skal nås gjennom seks satsingsområder som presenteres i prioritert rekkefølge i de neste kapitelene. Satsingsområdene har bærekraftsmål knyttet til seg. Målene uttrykker hvilke langsiktige effekter kommunen skal oppnå gjennom satsingen.

Noen av de seks satsingsområdene støtter to eller flere hovedmål.

Det er også sammenhenger satsingsområdene imellom ved at et

satsingsområde gir positiv effekt også for andre satsingsområder. Det beste eksempelet er Šillju som også skal gi gode effekter også for barn og unge, bolyst, folkehelse og næringsutvikling.

Bærekraft, mål og satsinger er i varierende grad målbare. Vår metode er følge utviklingene gjennom offentlig statistikk, samt følge opp tallfestede mål i handlingsdel og økonomiplan. Resultatene våre kommer til uttrykk i kommunens årsmeldinger.

Satsingsområde 1: Šillju

Šillju er en samlebetegnelse for flere tiltak og initiativer som kan samlokaliseres til et nytt signalbygg i Varangerbotn. Dette er nært knyttet til den sjøsamiske identiteten vår. Ideen med Šillju og et nytt fellesbygg er grunnlag for driftssynergier, kompetanseutveksling og innovasjon. Šillju er kreativ stedsutvikling i praksis.

Den overordnende målsettingen er økt attraktivitet og bolyst for hele lokalsamfunnet vårt. Målgruppen for Šillju er hele befolkningen. Vi har spesielt tro på gode effekter for barn og unge, de eldre, kulturlivet, folkehelsen og næringslivet. Næringsaktørene våre, de som er her og de vi ønsker velkommen, skal kunne se helt nye muligheter i Šillju.

Šillju er samisk og betyr «tun». Tun i den forstand at den nye arenaen skal ha flere tilstøtende funksjoner og bygninger i sentrum av Varangerbotn. Tun-navnet er valgt fordi det symboliserer fellesskap, samarbeid og aktører som utfyller hverandre.

Šillju skal styrke og samarbeide med Isak Saba senteret, Varanger samiske museum, Vuonnamarkanat, biblioteket, duodjeinstituttet og det lokale næringslivet. Kunnskapsformidling, utdanning og kultur vil stå sentralt, sammen med handel og folkehelsefremmende aktiviteter. Det kulturelle næringslivet, musikk, teater,

annen kunst og kunsthåndverk inngår i Šillju. Et fellesskap i tunet skal danne grunnlag for aktivitet som det ellers ikke er markert for i et samfunn av Nessebys størrelse. Når realisert, vil Šillju framstå som en ny attraksjon i Varangerområdet, og samtidig være en motor for å markedsføre andre attraksjoner.

Šillju vil fylle rollene som kommunens kulturhus og frivillighetssentral. Det er inntil videre planlagt etablert ved museet. Det innebærer at utearealet for de to institusjonene får felles uteareal, som også kan benyttes til aktiviteter.

Vi skal arbeide for at innbyggerne kan gjennomføre fjernutdanning på alle nivåer med Šillju som fysisk studiested. Vi skal også legge til rette for at fjernarbeid skal kunne utføres fra de samme lokalene. Den samme infrastrukturen skal også gjøre det mulig for innvandrere å vedlikeholde båndene til sine hjemland.

Nesseby kommune har utarbeidet et grunnlag for utviklingen av Šillju. Sannsynlige målsettinger, aktiviteter og funksjoner er beskrevet. Mulige samarbeidspartnere er også identifisert. Neste steg er å ta prosjektet fra idestadiet til et prospekt i samarbeid med både lokale og eksterne interessenter. Samskaping, kreativitet og medvirkning må stå sentralt i et slikt løft.

1	Delmål
1.1	Šillju arbeides videre med som et prioritert stedsutviklingsprosjekt under kommunestyrets ledelse.
1.2	Grunnlaget videreutvikles gjennom en bredt anlagt utviklingsprosess. Folkemøter og et folkelig engasjement for prosjektet blir en viktig del av prosessen.
1.3	Prospektet bekrefter ide, aktiviteter og behov med utgangspunkt i langsiktig merverdi for samfunn og kommune.
1.4	Finansiering og lønnsomhet i driften ivaretas i alle ledd i prosessen fram mot ferdig bygg.
1.5	Se Šillju i sammenheng med Varanger samiske museums økende behov for plass og videreutvikling.

Satsingsområde 2: Barn, ungdom og foreldre

Unjárgga gieldda /Nesseby kommune har gjennom flere år satset tungt på barn og unges utvikling. Kommunen legger FNs barnekonvensjon og Grunnlovens §104 til grunn for oppvekstarbeidet. Barnekonvensjonen er delt inn i fire hovedområder av rettigheter:

- Barn har rett til liv og helse
- Barn har rett til skolegang og utvikling
- Barn har rett til omsorg og beskyttelse
- Barn har rett til deltakelse og innflytelse

Grunnlaget for gode levevaner legges tidlig i barndommen. Trygge voksne, et godt bomiljø, venner og familie, et mangfold av fritidsaktiviteter, møteplasser og deltakelse er forhold som påvirker barns utvikling. I realiseringen av betydelige reformer som kompetanseløftet 2020 og oppvekstreformen 2022 legger vi til grunn at alle virksomheter og enheter i kommunen har et ansvar for barns utvikling, og at vi skal utfordre foreldregruppen og frivilligheten på deres viktige bidrag. Det etablerte tverrfaglige samarbeidet skal videreføres, samtidig som tidlig innsats forsterkes. Vi tenker at *Alle voksne har et ansvar* er et gyldig prinsipp for barns utvikling i et lokalsamfunn som vårt.

Vi skal jobbe forebyggende fra svangerskap til barna blir unge voksne. Vordende foreldre skal møtes med kompetente ansatte som følger nasjonale retningslinjer for svangerskap, fødsel, helsestasjon og skolehelsetjeneste. Samtlige fagpersoner som jobber med barn og unge, skal bidra til forebygging og å styrke fysisk og psykisk helse hos barn og unge.

Barn og unge skal ha trygge og gode oppvekstvilkår, uavhengig av foreldres økonomi og etniske opprinnelse. Foreldre som opplever mestring i foreldrerollen, gir trygge barn. Barn og foreldre skal møtes av et hjelpeapparat som jobber med utgangspunkt i barnas beste.

Kommunens ansatte skal inneha nødvendig faglig kompetanse, samt språk og kulturforståelse. Kompetansen styrkes, ikke minst for å imøtekomme nye krav i reformene.

Gjennom en omsorgsfull start i barnehagen og likeverdig og tilpasset opplæring i skolen, skal vi legge til rette for en god overgang til videregående utdanning.

Nesseby kommune skal arbeide målbevisst med å motivere våre unge til å satse på utdannelser og yrkesopplæring som er etterspurte og relevante for framtidig karriere og bosetting i kommunen. Vi skal samarbeide med næringslivet om arbeidstrening og sommerjobber for ungdommene våre.

Som liten kommune kan vi tidvis være sårbare innenfor enkelte tjenestekområder. Barnets beste innebærer at vi skal vurdere ytterligere samarbeid med andre kommuner hvis vi selv ikke kan ivareta gode nok tjenester.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Barnekonvensjonen bekrefter hva samfunnet og voksne må lykkes med for at barn skal ha det godt. Et helhetlig arbeid med oppvekst gir barn og unge et godt forhold til hjembygda.

Figur fra regjeringen.no.

1 DEFINISJON AV ET BARN	2 INGEN DISKRIMINERING	3 BARNETS BESTE	4 OPPFYLLELSE AV BARNES RETTIGHETER	5 BARNES UTVIKLING UNDER FAMILIENS VEILEDNING	6 LIV, OVERLEVELSE OG UTVIKLING	7 NAVN OG NASJONALITET
8 IDENTITET	9 Å HOLDE FAMILIER SAMMEN	10 KONTAKT MED FORELDRE I UTLANDET	11 BESKYTTELSE MOT KIDNAPPING	12 RESPEKT FOR BARNES MENINGER	13 YTRINGSFRIHET	14 TANKE- OG RELIGIONSFRIHET
15 STARTE ELLER DELTA I GRUPPER	16 RETT TIL PRIVATLIV	17 TILGANG TIL INFORMASJON	18 FORELDRES ANSVAR	19 BESKYTTELSE MOT VOLD	20 BARN UTEN FAMILIER	21 BARN SOM ER ADOPTERTE
22 BARN PÅ FLUKT	23 BARN MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE	24 HELSE, VANN, MAT, MILJØ	25 VURDERING AV BARNES BOSTED	26 SOSIAL OG ØKONOMISK HJEMP	27 MAT, KLÆR OG ET TRYGT HJEM	28 TILGANG TIL UTDANNING
29 UTDANNINGENS MÅL	30 MINORITETS-KULTURER, SPRÅK OG RELIGION	31 HVILE, LEK, KULTUR, KUNST	32 BESKYTTELSE MOT SKADELIG ARBEID	33 BESKYTTELSE MOT NARKOTIKA	34 BESKYTTELSE MOT SEKSUELT MISBRUK	35 FORHINDRING AV MENNESKEHANDEL
36 BESKYTTELSE MOT UTNYTTELSE	37 BARN I FENGSEL	38 BESKYTTELSE I KRIG	39 HJEMP ETTER MISBRUK OG SKADE	40 BARN SOM BRYTER LOVEN	41 BESTE LOV FOR BARN GJELDER	42 ALLE MÅ KJENNE BARNES RETTIGHETER

2	Delmål
2.1	Styrke og videreutvikle det samiske språket i barnehage, skole og fritid.
2.2	Tidlig innsats og god samhandling som bærende prinsipp.
2.3	Vi skal skape tettere bånd mellom skole, ungdomsklubb og kulturskole.
2.4	Unge foreldre skal tilbys opplæring i foreldrerollen.
2.5	Foreldre skal tidligst mulig bevisstgjøres om språkvalg for barnet. Vi skal motivere til samisk der det er naturlig, og informere om nytten av en tospråklig oppvekst.

Satsingsområde 3: Gode liv – bolyst for alle

Et godt liv for innbyggerne våre innebærer at respekten for den vi er, identitet, kultur og språk, etableres i samfunnet. Vi lever med ettervirkningene av fornorskning og undertrykkelse i nylig historie. I tillegg; det er dessverre nødvendig å ta et oppgjør med den hetsen og diskrimineringen som pågår i det norske samfunnet i dag. Vi skal arbeide for likeverd og aksept for alle mennesker, uansett bakgrunn. Vissheten om anerkjennelse og trygghet rundt identitet skal være et fortrinn for kommunen vår når folk skal velge bosted.

Vi skal tilby kultur og aktiviteter til alle, uavhengig av inntekt. Vi skal arbeide for at flest mulig får en arena hvor de kan utfolde seg med sine interesser og talenter. Mulighetene for en frivillighetssentral skal vurderes. Det gode liv er uløselig knyttet til naturen rundt oss. Friluftsliv, høsting og bruk av naturens ressurser står sterkt. Nesseby kommune skal legge til rette for en svært aktiv men bærekraftig bruk av utmarka. Vi skal bære videre tradisjonsrike metoder for konservering og tilbereding av lokale matressurser.

Utlån av utstyr vil senke terskelen for deltakelse, og samtidig bidra til en klima- og miljøvennlig delingsøkonomi.

God helse og livskvalitet er viktig for den enkelte. Mestring, selvstendighet og aktivitet er nøkkelord for gode liv. Kommunen jobber for et forsvarlig og godt tjenestetilbud - på riktig nivå - til alle som har behov for tjenestene våre. Vi arbeider for å realisere en omsorgstrapp i samsvar med den nasjonale Leve hele livet-reformen. Vi er forberedt på en viss vekst innen eldreomsorg og at volumøkningen må følges opp med løsninger som er økonomisk bærekraftige.

Et lavterskel kontaktpunkt for helse- og omsorgsformål skal etableres fordi kommunen skal ha god dialog med brukere og pårørende. Vi er også åpne for å vurdere mer interkommunalt samarbeid innen helse så vel som innen andre tjenesteområder.

Høy kompetanse er viktig for kommunens evne til å bidra til bolyst. Vi skal arbeide planmessig med å rekruttere og beholde gode medarbeidere.

Varangerbotn skal videreutvikles som senter for å gjøre kommunen mer attraktiv for både innbyggere, mulige tilflyttere og bedrifter. Offentlige funksjoner, handel og tjenester samt nye boliger vil i hovedsak bli lagt til kommunesenteret. Vi ønsker et levende senter som også kan utgjøre et marked for mer handel samt kulturell og sosial aktivitet. I påvente av Šillju, men også senere, har Varanger samiske museum en spesielt viktig rolle også innen bolyst.

3	Delmål
3.1	Vi skal engasjere oss i oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid. Samisk språk skal kunne brukes i møter mellom folk og det offentlige.
3.2	Lag og foreninger skal støttes for å ta et enda større ansvar for deltakelse og sosialisering av folk i alle aldre. Vuonnamarkanat skal videreføres.
3.3	Nesseby kommune skal arbeide for å opprettholde utmarka som en arena for innbyggernes og reiselivets bruk.
3.4	Styrke kompetansen innen helse- og omsorgstjenestene, herunder det pågående arbeidet med å styrke observasjons- og vurderingskompetansen hos helsepersonell i kommunehelsetjenesten.
3.5	Vi må ta i bruk velferdsteknologi for å kunne møte økende antall eldre.
3.6	Kirkens infrastruktur skal moderniseres.
3.7	Ordning for utlån av utstyr for friluftsliv, hobbyformål, arrangementer mm skal vurderes.
3.8	Yngre mennesker skal integreres i politikk, foreningsarbeid, kulturliv osv.
3.9	Innbyggere og bedrifter skal møtes med god service ved saksbehandling av søknader og andre henvendelser.

Satsingsområde 4: Folkehelse

Folkehelsearbeidet er det målrettede arbeidet som gjøres for at innbyggerne i Unjárga/Nesseby skal oppnå bedre helse og livskvalitet.

Barn og unge, psykisk helse og rusforebygging står sentralt. Folkehelse favner bredt og alle kommunens virksomheter har et ansvar. Det pågår mye godt folkehelsearbeid i Nesseby, også utenom kommunens tjenester. De viktigste bidragsyterne er frivillige lag og foreninger samt engasjerte ressurspersoner.

Ensomhet er uhelse som griper om seg. Vi skal arbeide målbevisst med deltakelse for alle innbyggerne. Aldersutviklingen i samfunnet bidrar til at flere eldre innbyggere kan bli for mye alene. Vi skal legge til rette for at de kan velge å bo i nærheten av andre i tilsvarende situasjon, og nært sosiale arenaer.

Vi skal arbeide med å skape trygghet omkring identitet, kultur og språk for alle. Dette gjelder også de som har kommet til Nesseby fra utlandet, og har særskilte behov for å integreres i samfunnet vårt. Arbeidet vårt skal inspireres av aksept og toleranse for alt som er annerledes, enten det gjelder etnisk bakgrunn, religion eller legning.

Naturen er og forblir en stor arena for helsefremmende aktiviteter i Nesseby. Vi skal fremme et aktivt liv i naturen og i nærområdene der folk bor. Sykkel som helårs mosjons- og transportmiddel skal også fremmes.

4	Delmål
4.1	Påbegynt kartlegging av folkehelsen skal ferdigstilles. Positive og negative faktorer identifiseres som grunnlaget for en god utvikling i et folkehelseperspektiv.
4.2	Fremme fysisk aktivitet der alle skal kunne finne aktiviteter som er tilpasset seg. Økt bruk av grønn resept og frisklivssentralens tilbud inngår i strategien.
4.3	Legge til rette for at innbyggerne også i fremtiden kan sanke bær, jakte, fiske og dra på tur.
4.4	Hindre utenforskap og ensomhet i alle livsløp gjennom tilbud gitt av kommunen. Alle skal gis mulighet til å delta på arenaer som passer for dem.
4.5	Styrke samarbeidet med lag og foreninger som leverandører av helsefremmende aktiviteter.
4.6	Legge til rette for at innbyggerne kan ferdes til fots, på ski og på sykkel. Stier skal merkes og informeres om.
4.7	Samarbeide med Varanger samiske museum, Isak Sabasenteret, oppvekstsenteret, helsesenteret og andre aktører for å vedlikeholde og utvikle samisk språk og kultur som en bærebjelke for kommende generasjoner.

Satsingsområde 5: Næringsutvikling.

Næringsbegrepet er tradisjonelt forbundet med produksjon og salg av varer og tjenester med det formål å skape økonomisk overskudd. I det samiske næringsbegrepet, *ealáhus*, inngår også høsting i naturen uten vanlig pengeinntekt. Bærsanking, jakt, ferskvannsfiske, fjordfiske til hjemmeforbruk og annen høsting av naturen er en del av naturalhusholdningen i de fleste husstandene. Utmarka, floraen og faunaen, er grunnpilarer i samisk identitet og kultur. *Birgejupmi*, det samiske begrepet for overlevelsessevne og levekraft, innebærer at folk benytter fritid og egne ressurser for å gjøre seg litt mindre avhengig av alminnelig inntekt. Den etablerte selvbergingsbruken av marka og fjorden er innarvet i samiske kultur. Vi skal legge til rette for at innbyggerne kan bruke naturressursene på en måte som fremmer bolyst.

Unjárgga gielda/Nesseby kommune skal videreutvikle seg som primærnærings- og matproduksjonskommune. Satsingen skal favne både reindriften, landbruk og fiskeriene. Vi skal arbeide for at foretak som følger tradisjonelle bruks- og næringsmønstre, får bedre rammebetingelser. Vi vil også støtte innovative tilnærminger med ny teknologi og nye metoder i alle næringene. Utøverne skal oppmuntres til å skape tilleggsinntekter innen kortreist mat, reiseliv, sosiale tjenester, kultur osv.

Betydelige investeringer i infrastrukturen ved den kommunalt eide fiskerihavna i Kløvnes har gitt resultater. Ikke minst gjelder dette rekruttering av unge fiskere med samisk som arbeidsspråk. Kommunen ønsker å fortsette denne utviklingen. Kløvnes skal utvikle seg til den naturlige landingsplassen for sjømat i Indre Varangerfjord, og samtidig utmerke seg med ivaretagelse av sjøsamisk kultur og språk i utøvelsen av en tradisjonell sjøsamisk næring. Vi skal rekruttere til fiskeryrket med bakgrunn i alle lovbestemmelser og offentlige ordninger som favoriserer sjøsamiske fiskeriinteresser. Satsingen gjelder alle typer sjømat, herunder også krabbe. Videreutvikling og økt verdiskapning i oppdrettsnæringen er aktuelt gjennom nye konsepter, og der slik satsing ikke går på bekostning av de tradisjonelle fiskeriene.

Landbruket skal forbli en viktig del av næringsaktiviteten i kommunen. Samarbeidet med Tana om landbruksforvaltning skal videreføres. Den positive utviklingen med økt jordbruksareal i aktiv drift skal søkes videreført. Driveplikt skal følges opp av kommunen, og vi skal arbeide for at mest mulig dyrkbare arealer kommer i drift. Grunnlaget for fortsatt vekst i produksjonen skal bevares ved å unngå fradelinger og omdisponeringer som kan forringe lønnsom matproduksjon. Sauehold er en viktig fellesnevner, som vi skal satse videre på. Bøndene skal også inspireres til å finne merinntekter i lokalmat, reiseliv, grønnsaker, hagebær og bygdeservice. Vi skal arbeide spesielt med «Inn på tunet» tjenester og se disse i sammenheng med rehabiliterende og lindrende aktiviteter for unge med psykiske lidelser.

Nesseby kommune skal fortsette å legge til rette for reindriften. Næringen er viktig for kommunens samlede satsing innen matproduksjon, men også for det samiske samfunnets plass i kommunen. Reindriften trenger mye plass og beskyttelse mot forstyrrelser av beite og annen drift. Vi skal legge til rette for en bærekraftig drift for aktørene som er aktive i kommunen vår, og samarbeide med andre kommuner om det etter behov. Vi skal legge til

rette for, og motivere til, tilleggsinntekter innen konsepter som Ut på vidda, natur- og opplevelsesbasert reiseliv, duodji og lokalmatproduksjon.

Vi skal også arbeide videre med en økende investeringsvilje i sekundær- og tertiærnæringer. Befolkningens tilbud og uavhengighet fra tilbud andre steder er en viktig drivkraft. Flest mulig av befolkningens og bedriftenes behov innen handel og tjenester skal kunne finne sin løsning lokalt. Etableringer innen hotell, restaurant, cateringvirksomhet, lydproduksjon, opplevelsesturisme mm har allerede lyktes. Varangerbotns egenskaper som trafikk- og kollektivknutepunkt samt lademuligheter for el-kjøretøy skal utnyttes for å skape flere nyetableringer. Et nytt næringsbygg er under etablering.

Både naturen og andre særegenheter i kommunen gir oss gode forutsetninger for fortsatt satsing innen helårs reiseliv. Vi presenterer vår egen historie på en utmerket måte, og merker at den fenger. Satsingen rundt Varanger samiske museum, Mortensnes kulturminneområde og andre kulturminner forblir viktig. Vi skal legge til rette for en bærekraftig, opplevelsesbasert turisme. Reiselivet skal kobles til lokalmatproduksjon samt de lokale tradisjonene innen høsting i naturen.

Vi skal fortsatt å prioritere *Varanger = utvikling* og lignende initiativer som ser regionale behov og muligheter i sammenheng. Mulighetene med å nå fram med store industrielle initiativer og tyngre infrastruktur, som for eksempel forlengelse av Statnetts 420kV linje til Varangerbotn, er større når vi samarbeider regionalt. Vi skal lære gjennom samarbeidet og styrke tilretteleggingen for nye etableringer i regionen.

Unjárgga gieldd/Nesseby kommune har gode erfaringer med Sápmi næringshage som kompetanseklynge for næringsfeltet, spesielt innenfor strategiutvikling og bedriftsrådgivning. Et fortsatt samarbeid med næringshagen vil ytterligere styrke Varangerbotn og Nesseby som en attraktiv lokasjon for næringslivet. Næringslivet selv kan oppnå fordeler av å samles i en næringsforening. Den kommunale administrasjonen har begrensede ressurser. En næringsforening kan arbeide med bedriftenes ønsker, behov og utfordringer på en annen og bedre måte. Vi skal styrke bevisstheten om virkemiddelapparatet i alle ledd i næringslivet.

Kommunen skal vie oppmerksomhet til motsetninger mellom enkelt næringer både på land og til sjøs. Vi skal forebygge konflikter og legge opp til en mest mulig fredelig sameksistens mellom konkurrerende interesser. Hovedverktøyet vårt skal være dialog og forutsigbarhet.

5	Delmål
5.1	Anerkjennelse for kommunens særskilte sammenheng mellom næring, selvberging og bolyst.
5.2	Motivere flere unge til karrierer i primærnæringene og matproduksjon.
5.3	Videreføre samarbeidsordningene innen næringsutvikling, og arbeide for etableringen av lokal næringsforening.
5.4	Følge opp etableringen av nytt næringsbygg i Varangerbotn og andre tiltak for å styrke innbyggernes og bedriftenes tilbud innen handel og tjenester.
5.5	Være forberedt på nye initiativer om næringsetableringer, nye offentlige arbeidsplasser og ny infrastruktur i Nesseby kommune.
5.6	Arrangere utviklingskonferanser for reindriften, bønder, grunneiere og matprodusenter og skape nettverk for samarbeid om næringsutvikling.
5.7	Fjorden skal så langt mulig forbeholdes fiske med passive redskaper (garn, line ol.l).
5.8	Vi skal arbeide for at sjølaksefisket kan gjenåpnes til tidligere høyder, og legge til rette for kommersiell fangst av pukkellaks i havet.

Satsingsområde 6: En trygg og god bolig for alle

Bolig er et grunnleggende gode på linje med utdanning, helse og jobb. Boligmarkedet i Nesseby er lite. Boligtilbudet påvirker husstanders vilje til å flytte til kommunen eller bli boende, og er derfor viktig. Den sosiale bærekraften skal ivaretas ved å ta vare på de vanskeligstilte i boligmarkedet. Målsettingen er at alle skal ha en bolig som er tilpasset behovene sine, uten at personlig økonomi eller helse skal være avgjørende.

Kunnskapen om boligbehovene skal styrkes. Innbyggerne, arbeidssøkere og mulige tilflyttere skal spørres direkte gjennom undersøkelser og i innbyggermøter. Vi tar hensyn til endringer i alderssammensetningen. Nesseby har et økende antall eldre personer med omsorgsbehov. Noen av disse kan behøve ny bolig. Vi må også ha god oversikt over personer med demens, funksjonsnedsettelse, innvandrerguppen samt rus- og psykiatriguppen. Tjenestene og driftsøkonomi skal vurderes. Den nye nasjonale strategien for sosial boligpolitikk 2021-2024 skal være veiledende for oss.

Vi skal samarbeide nært med næringslivet, grunneiere og relevante interessegrupper. Kommunen har en naturlig lederrolle i boligutviklingen. Vi skal stimulere til økt boligbygging gjennom reguleringsplaner for nye og attraktive boligfelt. Boligbyggere skal ha adgang til gunstige, byggeklare tomter. Privatpersoner og bedrifter som ønsker å bygge boliger, skal følges opp og støttes av kommunen. Vi skal også informere huseiere om fordeler ved å leie ut hybler og ledige boliger.

Virkemidler for boligutvikling skal arbeides videre med. Vi skal søke om investeringstilskudd fra Husbanken for å videreutvikle boligtilbudet for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. Vi skal utnytte ordningene for leie til eie for at flere vanskeligstilte i boligmarkedet, utviklingshemmede og barnefamilier skal kunne eie sin egen bolig. Mulighetene for å etablere et borettslag skal undersøkes.

Kommunale boliginitiativer skal i hovedsak legges til Varangerbotn. Boligutviklingen må sees i sammenheng med kostnadskrevene tjenester, transport, universell utforming og klimautviklingen. Økt bosetting sentralt kan forventes å styrke markedet for handel, sosiale møteplasser og kulturtilbud. Kommunen vil likevel se positivt på private søknader om spredt boligbygging i de sakene hvor søkerne har historisk tilhørighet.

6	Delmål
6.1	Seniorene våre skal bo hjemme så lenge som mulig, helst i sin egen privateide bolig. Boligutviklingen skal understøtte et aldersvennlig samfunn og tilstrebe det laveste, oppnåelige trinnet i omsorgstrappen.
6.2	Nye boliger for eldre og bevegelseshemmede skal etableres nært handel, offentlig kommunikasjon og sosiale møteplasser.
6.3	Startlånordningen og Boligsparing for ungdom (BSU) skal bli bedre kjent i målgruppene. Kommunen skal kunne gi boligrådgiving og økonomisk rådgiving, eller henvise innbyggerne til den best egnede instansen.
6.4	Leiemarkedet skal stimuleres gjennom etablering av utleieboliger med tilvisningsavtaler.
6.5	Undersøke mulighetene for at flere boligbehov kan sees i sammenheng med et nytt bofellesskap samt mulighetene for å etablere et borettslag i Varangerbotn.
6.6	Nesseby kommune skal vurdere å selge eldre, kommunalt eid boligmasse.

Andre tema

Klimaendringene, trusler mot naturmangfoldet samt risikoen for flere pandemier, kan forventes å sette oss på prøve. Alle planer, utbygginger og infrastruktur skal ta hensyn til klimaendringene, naturmangfoldet og nye mulige utfordringer i samfunnssikkerheten. Utbygging av landskapstyper som medfører store mengder CO₂-utslipp eller truer sårbare arter, skal unngås så langt som mulig.

Et klimavennlig landbruk kan utgjøre en betydelig forskjell. Bønder skal ha kortest mulig kjørevei til markene. Ny teknologi og metoder skal vurderes for å redusere utslipp uten at andre rammebetingelser blir nevneverdig svekket. Vi skal arbeide med mulighetene for bidrag til å produsere bioenergi basert på overskuddressurser i landbruket.

Vi skal legge til rette for at Varangerbotn får fyllestasjon for fornybare energibærere for kollektiv- og tungtrafikk. Det skal være ett av våre bidrag til det grønne skiftet og sees i sammenheng med nasjonale målsettinger om nullutslipp. Kraftnæringen skal involveres på et tidlig plantidspunkt ved etablering av alle større anlegg, boligfelt, industri mv.

Nesseby kommune skal legge til rette for at leverandører som driver klimavennlig og grønt, belønnes for det gjennom offentlige anskaffelser. Byggeråstoff skal som hovedregel være kortreist.

Drikkevannssituasjonen i kommunen skal undersøkes nærmere. Hvis vannkvaliteten og/eller forsyningssikkerheten ikke er god nok, skal kommunen lage seg en utviklingsplan for vann. Vannkildene våre skal beskyttes mot uønsket påvirkning fra klimaendringene. Infrastrukturen for vannforsyningen skal gradvis oppjusteres og vedlikeholdes. Vi skal også sørge for reservevann hvis risiko- og sårbarhetsanalysene tilsier at dette er nødvendig.

Vilkårene for bærekraftig jakt, fiske og bærplukking, og naturen som en arena for fritid, høsting og reiselivsaktiviteter, skal bevares. Vi skal ivareta kulturmiljøene, både samiske, kvenske og andre, og beskytte de mot alle typer risiki. Kulturminnene skal utnyttes bedre til lokalsamfunnets attraktivitet og reiselivsnæringen.

Avfallsordningene våre skal gjennomgås for økt retur og gjenvinning av alle typer avfall. Vi skal samtidig fremme deling, gjenbruk, reparasjon og resirkulering av alle typer varer og ressurser. Vi skal rydde søppel langs veiene, stiene og i fjæra.

Nesseby skal være et åpent og inkluderende universelt utformet samfunn. Dette gjelder adgang til fysiske rom, digitale rom, arrangementer samt alminnelige varer og tjenester. Hele kommunen skal ha adgang til høyhastighets bredbånd. Vi skal utnytte regjeringens handlingsplan for universell utforming 2021-2025 og den nye, statlige veilederen *Universell utforming i planlegging*.

Nesseby kommune skal ha en evne til å integrere innflyttere fra andre land. Vi skal tilby språkopplæring og andre aktiviteter som tilpasses de enkelte innvandrerne og sette de i stand til å leve og virke som oss andre. Vi skal alltid respekteres deres bakgrunn og gi de anledning til å leve ut sine særegenheter gjennom feiringer, drakt, mattradisjoner mv. Så

langt ressursene holder, skal innvandrere også kunne opprettholde ferdigheter i sine morsmål.

Vi behøver betydelige økonomiske ressurser for å gjennomføre planen. Gjennomføringen av planen vil kreve både nøkternhet i driften, evne til å tenke nytt og ikke minst mot til å satse. Vi må bli enda flinkere til å utnytte virkemiddelapparatet og arbeide med prosjekter.

Bærekraftsmål nr. 17 om samarbeid skal følges opp gjennomgående i alle satsingsområdene. Det gjelder også nye muligheter for samarbeid med andre kommuner, spesielt der det er mye å hente på tjenestekvalitet og måloppnåelse overfor innbyggerne. Vi legger også til grunn en tydelig samarbeidslinje med andre myndigheter, næringslivet, grunneiere, frivillige organisasjoner samt de ansattes organisasjoner. Åpenhet og dialog skal være våre fremste verktøy når vi inviterer til, eller blir invitert til, samarbeid. Overfor samiske grupperinger skal vi anvende oss av konsultasjoner som metode.

7	Delmål
7.1	Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse og beredskapsplanverket oppdateres årlig for å forebygge klimarelaterte hendelser og andre negative hendelser.
7.2	Nye muligheter for arktisk matproduksjon skal vurderes i lys av klimaendringene og en lengre vekstsesong.
7.3	Det skal tilrettelegges for fornybar energi for alle typer kjøretøy, redskaper og fartøy. Landstrøm skal tilbys i alle havner. Kommunen går gradvis over til elektriske kjøretøy og elsykler for flest mulige formål.
7.4	Mortensnes/ Ceavccageađge og andre fremtredende kulturmiljøer beskyttes mot uønskede virkninger av klimaendringene.
7.5	Kommunen stiller miljøkrav ved anskaffelser.
7.6	Strandrydding og rydding langs ferdselsårer gjennomføres årlig.
7.7	Eiendommer i hele kommunen skal i størst mulig grad holdes ryddige og miljøvennlige. Nedfalne hus, kjøretøyvrak o.l. skal søkes ryddet og fjernet.
7.8	Vi skal arbeide for å videreutvikle gang- og sykkelveiene samt legge til rette for gangfelt, bussholdeplasser og belysning i hele kommunen. Barn og unges sikkerhet skal prioriteres. Ny gang- og sykkelsti fra Varangerbotn til Bergebyelva inngår i dette.
7.9	Kommunen skal arbeide for en landingsplass for helikopter nært akuttenheten.

Bærekraft for omverdenen

Nesseby kommune skal bidra til en bærekraftig, global utvikling. Vi har valgt å fokusere på et utvalg bærekraftsmål som vi har spesielt gode forutsetninger for å bidra innen. Disse er:

Bærekraftsmål nr 2 Utrydde sult er valgt pga Nessebys forutsetninger for og ambisjoner om å produsere og eksportere mer mat.

Bærekraftsmål nr 7 Ren energi viser til satsingen på fornybar energi.

Bærekraftsmål nr 12 Ansvarlig forbruk og produksjon er et mål hvor kommunen kan ta en forbilderolle.

Bærekraftsmål nr 13 Stoppe klimaendringene er viktig for Arktis, som er hardt rammet av den globale oppvarmingen. Det er viktig at alle lokalsamfunn, uansett størrelse, bidrar til å nå klimamålene og redusere negative effekter av klimaendringene.

Bærekraftsmål nr 17 Samarbeid for å nå målene er viktig for å nå fram med arbeidet mot ulikhet, hets, diskriminering og etnisk ekstremisme i verden. Nesseby kommune kan oppnå større resultater lokalt gjennom samarbeid både nasjonalt og internasjonalt.

For bærekraftsmålene 12 og 13 kan kommunen stille krav til leverandører om miljøvennlige bedriftsprofiler og bærekraftige leveranser i forbindelse med offentlige anskaffelser.

8	Delmål
8.1	Bidra til reduserte CO2 -utslipp fra kjøretøyer og fartøyer, alle typer, og de ladestrukturane for transportsektoren som vi legger opp til. Vi skal også legge til rette for andre fossilfrie energikilder og -bærere når anledningen byr seg. Kommunens egne kjøretøy skal gradvis over til fornybar.
8.2	Beskytte landskapstyper som, hvis utbygd, kan frigjøre klimagasser.
8.3	Styrke samordning av bolig, areal- og transportplanlegging, herunder en forsiktig fortetting av og konsentrasjon av virksomhet til Varangerbotn.
8.4	Undersøke mulighetene som følger av at 420 kV linjen eventuelt kan forlenges til Varangerbotn.
8.5	Utnytte kommunens samlede potensial for matproduksjon.
8.6	Undersøke marked og muligheter for en gjenbrukssentral, gjerne som en del av Šillju.

Arealstrategier

Innledende om arealstrategier

Arealstrategiene fastsettes som en del av prosessen med kommuneplanens samfunnsdel, og legges til grunn ved rullering av kommuneplanens arealplan. Arealstrategiene er en konsekvens av vår egen politikk innen samfunns- og næringsutvikling, lovpålagte forhold samt en lang rekke andre hensyn. Disse er i hovedsak samfunnssikkerhet, klimatilpasning, naturmangfold, vannforvaltning, samferdsel og stedsutvikling.

Fredelig sameksistens

I kommunen vår kan konkurrerende interesser om areal oppstå i sjønære områder. Mye av bosettingen, samferdselen, jordbruket, annen infrastruktur samt flere vernehensyn er lokalisert nært fjorden. Det er også noen konkurrerende interesser om arealer mellom forskjellige næringer både på land og til sjøs. Kommunen skal spille en aktiv rolle i arbeidet med å gjøre interessenter så forlikt som mulig.

Om kystsoneplanleggingen spesielt

Nesseby kommune er en del av et kommuneovergripende samarbeid om ny kystsoneplan for Varanger. Planområdet utgjøres av Varangerfjordens sjøområde med bifjorder, avgrenset av kystkontur og plan- og bygningslovens virkeområde i sjø (1 nautisk mil utenfor grunnlinja). Kommunens satsing inne tradisjonelle fiskerier skal gå foran oppdrettsnæringen, der konkurrerende interesser oppstår.

Arealstrategier som gjelder landareal spesielt

Det skal settes av areal til infrastruktur, næringsutvikling og nyetableringer av bedrifter, spesielt i Varangerbotn. 420 kV linjens terminering søkes avgjort så raskt som mulig. Forsvarets interesser i tidligere leir og skytefelt på Nyborgmoen (3.500 daa) videreføres av hensyn til økt fokus på militære behov i nord, men søkes avgjort så raskt som mulig.

Jordvern skal praktiseres gjennom å legge til rette for økt matproduksjon i landbruket ved at dyrkbar mark og beiteland bevares for formålet. Landbrukets kjerneområder skal beskrives og kartfestes som hensynssone i arealdelen. Reindriften skal ha gode betingelser.

Arealdelen skal utvikles slik at folks adgang til høsting i og av naturen kan videreføres. Friluftsliv hele året og motorferdsel i vintersesongen (snøscooter) skal ha gode vilkår. Løyper av alle typer skal søkes forbundet med andre kommuners løyper på en hensiktsmessig måte.

Spredt boligbygging kan tillates, primært i de tilfeller utbygger har lokal tilhørighet eller av næringsmessige hensyn.

Vi skal skaffe oss oversikt over og vurdere masseuttakene og byggeråstoffsituasjonen mot langsiktige behov og konsekvenser av og mulige gevinster forbundet med driften. Målsettingen er en bærekraftig forvaltning av mineralressursene. Samarbeid med andre nærliggende kommuner om mineralressurser er aktuelt.

Stedsutvikling – vi skal ta hele kommunen i bruk

Varangerbotn videreutvikles som et levende, funksjonelt og trygt kommunesenter, attraktivt for både innbyggere og tilreisende. Offentlige funksjoner og næring må forventes lagt til

kommunesenteret. Varangerbotn skal ha samordnede løsninger for boligutvikling, transport, grøntareal, kultur, handel, næring, offentlige tjenester og sosiale møteplasser. Šillju planlegges sentralt i Varangerbotn.

I bygdene utenom kommunesenteret skal det legges til rette for små boligfelt, sosiale møteplasser, næringsutvikling og kollektive transportløsninger.

Det skal settes av areal til trafikk sikre løsninger for barn og andre grupper i hele kommunen.

Langtidsparkering av bobiler, campingvogner, hengere, maskiner, redskaper og store kjøretøyer skal lokaliseres utenfor bygdесentraene.

Videreutvikling av private boligeiendommer i LNFR og sjønære eiendommer (100 metersonen)

Kommuneplanens arealdel skal tilføres bestemmelser om at vanlige boliger og våningshus på gårdsbruk kan videreutvikles med enkle anlegg som terrasser, plattinger, garasje, skjåer, vedskjul, gapahuker, grillhytter og lignende i en avstand på inntil 25 meter fra hovedbygningens midte. 25 meter gjelder nytt anleggs maksimale avstand og ytterpunkt målt fra hovedbygningens midte. Det nye anlegget skal være en naturlig del av boligeiendommen, og ikke utviklet for andre formål som næring, kultur mv.

Bestemmelsene skal sikre likhet mellom mulighetene som råder i vanlige boligfelt og boliger i LNFR områder og sjønære områder.

Klima, miljø og samfunnsikkerhet i arealplanleggingen

Naturmangfold, naturvern, kulturvern og (kultur-)landskapsvern samt vern av kulturmiljøer gjøres gjeldende slik at representative verdier bevares for framtiden.

Klimaendringene skal tas hensyn til. Tettsteder og utbyggingsområder skal gjennomgå og analyseres med hensyn til sårbarhet for skred, flom og overvann for videre utbygging og/eller fortetting. Arealers evne til infiltrering, fordrøyning og trygg bortledning av vann skal hensyntas. En hovedregel er at elver og bekker skal ha rom for naturlig utvikling og at tiltak ikke skal medføre vassdragsrelatert fare. Et særlig hensyn skal tas til vernede vassdrag.

Klimatilpasning gjennomføres, med særskilte hensyn til havstigning, kombinasjoner av stormflo, ekstremvær, flom, tørke, kvikkleire og andre risiki.

Vannkilder skal beskyttes mot forurensning samt effekter av klimaendringer og ekstremvær. Vi skal ta hensyn til vassdrags bruks- og verneverdi, og et særskilt ansvar for vernede vassdrag.

Universell utforming

Vi vektlegger gjennomgående god adgang for alle personer med funksjonsnedsettelse. Infrastruktur skal utvikles slik at det er god plass til alle typer hjelpemidler for mobilitet, og at alminnelig deltakelse ikke hindres.

Geodata

Vi skal være en del av den nasjonale geodatastrategien og visjonen at Norge skal være ledende i bruk av geografisk informasjon. Gode data styrker beslutningsgrunnlaget og åpner for økt verdiskaping, bedre utnyttelse og beskyttelse av arealene.

Slik ble samfunnsdelen til

Utviklingsprogram i prosessledelse knyttet til utviklingen av planstrategi og kommuneplanen. Programmet ble gjennomført med et høyt antall samlinger og fagmøter for kommunens ledere i perioden april 2020 – oktober 2021. Programmet var finansiert med midler fra OU-fondet til Kommunenes sentralforbund.

Politisk verksted om utfordringer og framtid utviklingen, 25. juni 2020.

Unjárgga Gielda / Nesseby kommune kommunal planstrategi 2020-2023 med kunnskapsgrunnlag.

Troms og Finnmark fylkes regionale planforum 24. september 2020.

Unjárgga Gielda / Nesseby kommune kommunebilde 2020 (Statsforvalteren i Troms og Finnmark).

Unjárgga Gielda / Nesseby kommune planprogram for kommuneplanens samfunnsdel (januar 2021). I planprogrammet bestemte kommunestyret at utredninger skulle gjennomføres som en del av planprosessen:

- Unjárgga Gielda / Nesseby kommune utredninger om FNs bærekraftsmål og klimaendringene (februar 2021).
- Unjárgga Gielda / Nesseby kommune utredning om Šillju (mars 2021)

Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Veiledningsnotat: Veien fram mot en bedre kobling mellom samfunnsplan og økonomiplan (2021).

Totalt i hele utviklingsprogrammet er det gjennomført tre offentlige høringer (planstrategi, planprogram og samfunnsdelen).

Medvirkning i lokalsamfunnet sommeren og høsten 2021. Medvirkningen var i utgangspunktet innrettet mot temaene næringsutvikling, barn og unge samt eldre. Innspillene til planen omfattet også andre tema. En stor andel innspill ble tatt til følge.

Politisk verksted – forankring og behandling av innspill fra innbyggerne til planen, 21. august 2021. Kommunestyrets verksted medførte betydelige endringer i målstrukturen.

Unjárgga Gielda / Nesseby kommune kommuneplanens samfunnsdel 2021-2032, vedtatt desember 2021.

Vedtatt enstemmig i kommunestyret den 14.12.21

Dokumenter for oppfølging av planen

Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Veiledningsnotat: Veien fram mot en bedre kobling mellom samfunnsplan og økonomiplan (2021).

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023

Sametingets planveileder, Sametinget

Samisk språk, kultur og samfunnsliv – næringsgrunnlag for levende samiske lokalsamfunn (Meld. St. 37 2020-2021)

Veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser

NOU 2020:15 Det handler om Norge – Bærekraft i hele landet – Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene («demografiutredningen»)

NOU 2020:12 Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn

Mennesker, muligheter og norske interesser i Nord (Meld. St. 9 2020-2021)

Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold (St. Meld. 14 (2015-2016)

Statlig planretningslinje for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging

Statlig planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning, samt tilhørende veileder (veileder i nettverson på www.miljodirektoratet.no).

Lover og retningslinjer for planlegging og ressursutnytting i kystnære sjøområder (KMD)

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen (2011)

Planlegging i sjøområdene (KMD 2020)

Suksessrike distriktskommuner (Telemarksforskning, 2018)

Utredning om små kommuner (Telemarksforskning, 2019)

Sammen om aktive liv, (Departementene, 2020)

Meld. St. 5 Levende lokalsamfunn for framtiden

Barn og unge og planlegging etter plan- og bygningsloven – veileder (KMD)

Medvirkning i planlegging (KMD, 2014)

Hvorfor vokser steder, Knut Vareide, Telemarksforskning.

Tiltak for å stimulere til økt innovasjon og utvikling i små distriktskommuner (Telemarksforskning for KMD, 2020)

Kulturminner og verdiskapning i Nord-Norge (NIKU, 2013)

Barnevernsreformen (oppvekstreformen), jamfør ny barnevernslov mvf 1. januar 2022

Forskrift om oversikt over folkehelsearbeidet

Kunnskapsløftet 2020 og Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20)

Veileder i universell utforming (regjeringen.no)

Samfunnsplanlegging i distriktskommuner (Distriktsenteret, april 2021)

Alle trenger et trygt hjem – nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024)